

Zienswijze Regioteam Energietransitie op Ontwerp wijziging Omgevingsvisie Provincie Utrecht

Het Regioteam Energietransitie (hierna: Regioteam), een samenwerkingsverband van de NVDE, Energie-Nederland, Holland Solar, NedZero en Energy Storage NL, heeft met belangstelling kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie Provincie Utrecht. Wij waarderen dat de provincie de energietransitie expliciet benadert als een ruimtelijke opgave en erkent dat ook na 2030 verdere opschaling van duurzame energie en bijbehorende infrastructuur noodzakelijk blijft.

De energietransitie is een essentiële randvoorwaarde voor een toekomstbestendige, weerbare en concurrerende samenleving. Tijdige investeringen in energie opwek, opslag en infrastructuur zijn noodzakelijk om klimaatdoelen te halen, de leveringszekerheid te borgen en toekomstige woningbouw en economische ontwikkeling mogelijk te maken. Zonder deze keuzes dreigt een situatie waarin nieuwe woonwijken en bedrijven niet of slechts beperkt kunnen worden aangesloten op het elektriciteitsnet.

Tegen deze achtergrond constateren wij dat deze erkenning van het ruimtelijk belang van het energiesysteem in de Ontwerp-Omgevingsvisie nog onvoldoende wordt vertaald naar concrete en samenhangende ruimtelijke keuzes. Zoals ook het Planbureau voor de Leefomgeving heeft benadrukt in reactie op het concept van de Nota Ruimte, vraagt de energietransitie om een sterkere integratie van ruimtelijke ordening en energieplanologie. Het volledige energiesysteem, van duurzame opwek en energieopslag tot transport en systeemintegratie, zal meer ruimte innemen om te kunnen voorzien in de groeiende energievraag, zeker in een provincie als Utrecht waar de druk op ruimte en het elektriciteitsnet groot is.

In de huidige Ontwerp-Omgevingsvisie blijven keuzes over energieopslag, ruimte voor duurzame opwek, infra en systeemintegratie te impliciet. Juist deze keuzes zijn bepalend voor de uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van het beleid en voor de snelheid waarmee de energietransitie gerealiseerd kan worden. Hieronder lichten wij onze belangrijkste aandachtspunten toe.

Energieopslag: structureel onderschat en onvoldoende gefaciliteerd

Een belangrijk gemis in de Ontwerp-Omgevingsvisie is het ontbreken van een duidelijke visie en ambitie op energieopslag. Zowel elektrische opslag, zoals batterijen, als warmteopslag zijn randvoorwaardelijk voor het omgaan met netcongestie, het beter benutten van duurzame opwek en het betaalbaar houden van de energietransitie. Dit geldt in het bijzonder voor de provincie Utrecht, waar netcongestie steeds vaker leidt tot vertraging of stilstand van projecten, met directe gevolgen voor woningbouw, bedrijvigheid en natuurontwikkeling.

In de huidige Ontwerp-Omgevingsvisie wordt energieopslag nauwelijks expliciet ruimtelijk ingepast, niet benoemd als zelfstandige opgave en onvoldoende gekoppeld aan locaties voor opwek, energieknooppunten en warmtenetten. Het risico hiervan is dat een energiesysteem ontstaat dat in de fysieke ruimte mogelijk lijkt, maar in de praktijk vastloopt doordat flexibiliteit en opslag ontbreken. Dit raakt met name woonwijken en natuurgebieden, waar netverzwaring vaak beperkt of ongewenst is.

Het Regioteam pleit er daarom voor om energieopslag expliciet en volwaardig op te nemen in de Omgevingsvisie. Door op provinciaal niveau het belang van (batterij-)opslag duidelijk te benoemen en te positioneren als een onmisbare schakel in het energiesysteem, kan worden bijgedragen aan de betrouwbaarheid en betaalbaarheid van het energiesysteem als geheel. Dit vraagt om concrete ruimtelijke keuzes, waaronder het reserveren van ruimte voor energieopslag en het expliciet erkennen van opslag als integraal onderdeel van de energie-infrastructuur.

Energie-infrastructuur: behoefte aan richtinggevende ambitie

Het is positief dat de provincie in de Ontwerp-Omgevingsvisie aangeeft samen met netbeheerders te willen investeren in de uitbreiding van de energie-infrastructuur en bereid is om waar nodig de rol van bevoegd gezag te vervullen. Tegelijkertijd blijft deze inzet vooral beschrijvend en ontbreekt het aan ambities die richting geven aan waar, in welke omvang en met welk tempo deze uitbreiding gerealiseerd moet worden.

Juist in de provincie Utrecht, onderdeel van de FGU-regio en geconfronteerd met ernstige (vraag)netcongestie, is het noodzakelijk om ambities voor energie-infrastructuur expliciet te koppelen aan ruimtelijke keuzes.

Zon op land: opnemen uitzonderingsgronden op landbouwgrond en erkenning van natuurinclusieve kwaliteitsnormen

De provincie Utrecht heeft een grote restopgave om aan het RES-bod van 2030 te voldoen. Dat vraagt om een snelle realisatie van meer zonne- en windenergie in combinatie met batterij-opslag. Aangezien de potentie van zon op daken beperkt is, sporen we de provincie aan om alle tredes op de zonneladder maximaal te benutten. We juichen toe dat het ontwerp van de Omgevingsvisie beschrijft dat de provincie in de komende tijd transitiegebieden gaat aanwijzen voor de opwek van zonne-energie en dat de provincie kijkt naar mogelijkheden voor cable pooling als voorbeeld van netvriendelijke zonneparken. Desondanks laat de provincie toch mogelijkheden onbenut om meer zonne-energie te realiseren. Wij raden de provincie aan om ook agri-PV en natuurinclusieve zonneparken als uitzonderingsgronden voor zonne-energie op landbouwgrond te vermelden in de Omgevingsvisie.

Agri-PV is een innovatieve combinatie van landbouw en zonne-energie op hetzelfde perceel, zoals bijvoorbeeld akkerbouw tussen zonnepanelen of semi-transparante zonnepanelen boven rood fruit. Daarmee is agri-PV een mooi voorbeeld van het meervoudig ruimtegebruik wat de provincie nastreeft. De provincie Noord-Holland heeft agri-PV reeds opgenomen in de Omgevingsverordening, die als voorbeeld zou kunnen dienen voor de provincie Utrecht.

Wij steunen het streven naar een natuurinclusieve samenleving. De afgelopen jaren hebben wij [EcoCertified](#) ontwikkeld, een onafhankelijk erkend kwaliteitslabel wat de ecologische meerwaarde van zonneparken garandeert op basis van wetenschappelijk onderzoek. Het EcoCertified Solar Parks-label kan door overheden voorgeschreven worden als natuurinclusief zonnepark. Wij zouden de provincie aanbevelen om natuurinclusieve zonneparken met het EcoCertified-label toe te staan. Daarmee combineert de provincie energie-opwek met natuur

Windenergie: van generieke afstandsnormen naar milieunormen

We complimenteren de provincie met de vaststelling van kansrijke gebieden voor windenergie en kijken uit naar de provinciale projectbesluiten.

De provincie schrijft uit te gaan van een afstandsnorm van 2x tiphoogte, zoals deze nu in de conceptnormen voor windturbines van het Rijk staan. Wij pleiten ervoor om bij windenergie uit te gaan van milieunormen als leidend beoordelingskader, zoals normen voor geluid, slagschaduw en externe veiligheid. Geluid en slagschaduw bepalen de ervaren overlast, niet afstand. Generieke afstandsnormen doen onvoldoende recht aan verschillen in type turbine, lokale omstandigheden en daadwerkelijke milieueffecten en leiden daardoor tot arbitraire afwegingen. Dit kan ertoe leiden dat geschikte locaties onnodig worden uitgesloten en dat juridische procedures de realisatie vertragen. [Een brede coalitie van maatschappelijke organisaties](#) onderschrijft het belang van milieunormen, omdat dit tot maatwerk leidt waardoor zorgvuldig ingepaste en maatschappelijk acceptabele windprojecten beter realiseerbaar worden.

Warmteopslag als een van de sleutels voor netontlasting

Warmteopslag wordt onvoldoende benut als strategisch instrument. Warmteopslag bij warmtenetten, industriële restwarmte en zowel collectieve als individuele oplossingen kan een zeer grote bijdrage leveren aan het ontlasten van het elektriciteitsnet, met name in de winter. Juist in een provincie als Utrecht, met een grote woningbouwopgave en beperkte netcapaciteit, biedt warmteopslag kansen om piekbelasting te verminderen en netverzwaring te voorkomen.

In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt warmte vooral benaderd vanuit bronnen en infrastructuur, terwijl flexibiliteit, opslag en systeemeffecten op het elektriciteitsnet nauwelijks worden meegenomen. Wij zien dit als een gemiste kans. Door warmteopslag explicieter te benoemen en te stimuleren, kan de provincie sturen op een energiesysteem dat robuuster, betaalbaarder en realistischer is, en dat beter aansluit bij de ruimtelijke en nettechnische realiteit van Utrecht.

Structureel onvoldoende ruimte voor zon, wind, opslag en infra

De energietransitie vraagt om een fors en langdurig ruimtebeslag voor duurzame elektriciteitsopwekking, energieopslag en energie-infrastructuur. Hoewel de Ontwerp-Omgevingsvisie erkent dat ook na 2030 extra ruimte nodig is voor zon, wind, opslag en transport op land, blijft dit grotendeels een constatering zonder concrete ruimtelijke consequenties. In de praktijk bestaat het risico dat ruimte versnipperd wordt aangewezen, dat de nadruk ligt op theoretisch potentieel en dat onvoldoende rekening wordt gehouden met de daadwerkelijke haalbaarheid en realisatiekracht van projecten.

Het Regioteam vindt het noodzakelijk dat de provincie explicieter stuurt op voldoende, robuuste en langdurig beschikbare ruimte voor zon, wind, opslag en netinfra, ook na 2030. Dit vraagt om duidelijke ruimtelijke keuzes en prioritering, zodat opwek, opslag en transport tijdig en in samenhang kunnen worden gerealiseerd. Zonder deze duidelijkheid bestaat het risico dat de energietransitie in de provincie Utrecht ruimtelijk vastloopt, terwijl de vraag naar elektriciteit blijft groeien door woningbouw, elektrificatie en verduurzaming van de economie.

Een inspanningsverplichting voor lokaal eigendom

Het Regioteam wil graag benadrukken dat wij lokaal eigendom niet zien als een noodzakelijk of leidend uitgangspunt voor zowel de opwek als de opslag van energie. Voor ons staan vooral het realiseren van voldoende ruimte voor opwek, opslag en energie-infrastructuur, een betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem en de tijdige realisatie van projecten centraal. Eigendomsvormen kunnen per situatie verschillen en wij vinden het belangrijk dat deze geen belemmering vormen voor de snelheid en schaal die nodig zijn om de energietransitie te laten slagen.

In dat licht zien wij lokaal eigendom vooral als een inspanningsverplichting, die ruimte laat voor maatwerk, en niet als een harde eis of minimumvoorwaarde in beleid of vergunningverlening. Daarbij merken wij op dat de Energiewet expliciet uitgaat van een inspanningsverplichting (via een motivatieplicht) en geen ruimte biedt voor het opleggen van een resultaatverplichting. Het helpt de praktijk wanneer dit onderscheid ook duidelijk en expliciet wordt benoemd in beleid en verordeningen, zodat verwachtingen voor alle betrokken partijen helder zijn.

Te weinig realisme over de opgave na 2030

De Ontwerp-Omgevingsvisie erkent terecht dat de ruimtebehoefte voor duurzame opwek en energieopslag na 2030 verder zal toenemen. Tegelijkertijd constateren wij dat de cumulatieve effecten van woningbouw, mobiliteit, natuur en energie nog onvoldoende in samenhang worden beschouwd. Hierdoor blijft onduidelijk hoe de verschillende ruimtelijke claims zich in de praktijk tot elkaar verhouden.

Het Regioteam mist hiermee een realistische doorkijk naar de periode na 2030. Juist in een provincie met beperkte ruimte en een hoge druk op natuur en leefomgeving is het belangrijk om expliciet te maken waar en onder welke voorwaarden extra ruimte voor opwek en opslag kan landen. Zonder deze scherpte bestaat het risico dat de Omgevingsvisie te optimistisch is over wat ruimtelijk mogelijk is, terwijl de uitvoering in de praktijk steeds complexer wordt.

Deze zorg wordt onderstreept door recent [onderzoek](#) van CE Delft, waaruit blijkt dat de provincie Utrecht te maken heeft met de grootste spanning tussen elektriciteitsvraag en -aanbod van alle provincies. Dit benadrukt het belang van tijdige, realistische en samenhangende ruimtelijke keuzes, zodat ook na 2030 ruimte blijft voor een betrouwbaar en toekomstbestendig energiesysteem.

Tot slot waarderen wij het initiatief van de provincie om via het ruimtelijk beleid richting te geven aan de ontwikkeling van grootschalige batterijopslag en het bredere energiesysteem. Met de hierboven genoemde aandachtspunten beogen wij bij te dragen aan een verdere verduidelijking en versterking van het beleid, zodat dit in de praktijk uitvoerbaar, effectief en toekomstbestendig kan worden toegepast. Het Regioteam denkt hierover graag mee en gaat hierover ook in de verdere uitwerking graag in gesprek met de provincie.

Met vriendelijke groet,
Susanna Stam
Susanna.stam@fme.nl
+31623702583

NVDE, Holland Solar, NedZero, Energie Nederland, Energy Storage NL

